

ПАМ'ЯТІ ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ

На повен зріст на обороні Термопіль

Подорожній, коли ти прийдеш у Спарту, перекажи лакедемонянам, що ми полягли тут, вірні їхньому наказові.

Симонід Кеоський
Епітафія на місці битви поблизу Термопіль

Геніві Константиноса Кавафіса (1863 – 1933) – грецького поета всесвітньої слави, належать декілька десятків віршів, що докорінно змінили всю світову літературу ХХ ст. «Термопіли», «Очікуючи на варварів», «Троянці» та численні інші поезії назавжди закарбувалися у пам'яті кожного, кому пощастило прочитати їх в оригіналі, чи, принаймні, у перекладі.

Самі вже імена перекладачів засвідчують огрому таланту К. Кавафіса. Українською його намагалися відтворити Григорій Кочур, Андрій Савенко, Юрій Буряк, російською – Геннадій Шмаков, Йосиф Бродський, Юнна Мориц та численні інші обдаровані перекладачі.

Кожен з віршів грецького поета запам'ятовується повсюду, особливо ж вражає його громадянська лірика, просякнута ідеями і духом гідності, поваги й самопожертви заради Батьківщини та співгромадян. У важкі часи, на межі вибору між загибеллю і безчестям, виживанням і почуттям громадянського обов'язку саме вони були оперття і підтримкою тим, хто йшов на крок попереду за інших або міцно стояв на обороні останнього рубежу. Сумнівався, боявся, карався і мучивсь, але, попри все, твердо йшов і міцно стояв.

В англійській мові є вислів «Stand tall» – стояти високо, виставившись на повний зріст. Ці слова – відповідь на одвічне гамлетівське питання «То be, or not to be», геніально сформульоване В. Шекспіром (переклад Леоніда Гребінки):

*Чи бути, чи не бути?
Ось в чім річ.
Почесніш що для духу –
чи терпіти
Скалки та стріли
нависної долі,
А чи, повставши
проти моря лх,
Збороти їх?*

Відповідь на це буттєве питання ніколи й нікому не давалась легко. У граничному формулюванні вона звучить як назва відомого американського бойовика, четвертої частини знаменитої франшизи «Міцний горішок»: «Live Free or Die Hard». К. Кавафіс, як і В. Шекспір, так само звертається до цього неопозбубного питання, даючи на нього обидві можливі відповіді у коротенькому вірші з італійською назвою «Che fesse... il gran rifiuto» – «Той, хто... вчинив велике зречення» (переклад Григорія Кочура):

*Для деяких людей
приходить такий день,
Коли мусять вони сказати
велике «Так»
Або велике «Ні». Відразу видно,
хто з них у собі має
Готове «Так». Сказавши
його, підноситься вище,
Зростає і в людській шані,
і в довірі до самого себе.
Той, хто сказав «Ні», –
не жалкує.
Якби спитали його, чи хоче
Зрестись його, не зрікся б.
Але якраз саме це «Ні»,
Це слушне «Ні» –
на все життя його гнітить.*

Коли 2013 року перед громадянами України вкотре в історії народу й країни постало

це питання, на яке слід було відповісти «Так» або «Ні», мільйони людей спромоглися віднайти у собі сили надати ствердну відповідь. Мільйони інших сказали «Ні». Десятки мільйонів промовчали. Чи змінили б вони свої відповіді зараз? Можливо, хтось змінив би. Але є ті, хто сказав своє рішуче «Так» і не зрікається його до сьогодні. Карасться, мучиться, але не кається. Так само як є й ті, хто не зречеться свого «Так» вже ніколи, бо тодішня рішуча відповідь стала для них останньою і чи не найголовнішою справою життя, яке обірвалося на українському Майдані в Києві у лютому 2014 року.

Звитяжців, що поклали тоді своє життя, ставши на обороні власної честі, гідності та совісті, прийнято називати Небесною Сотнею. Відстоявши свої переконання, вони разом порятували також самоповагу громадян України, які через кращих своїх представників упевнено і переконливо заявили про своє право самостійно господарювати на власній землі. виявлена героями Майдану громадянська звитяга стала зразком для наслідування і прикладом для тих, хто стояв у другій лаві й підхопив зна-

мено, коли воно поточилося з рук загиблих. Так подвиг трьохсот спартанців під Термопілами провістив майбутні звитяги греків над незлічимо більшим військом Перської імперії й, зрештою, остаточну перемогу в греко-перських війнах. К. Кавафіс у вірші «Термопіли» заледве кількома рядками спромігся висловити ество та значимість вчинку сміливців (переклад Андрія Домановського):

*Честь тим,
хто за свого життя
мету обрали
боронити Термопіли...
Й ще більша шан
тим повинна бути,
які провидять
(і численні завбачають) –
в кінці проявиться
підступний Ефіялт
й мідійці пройнуть,
та й вони – минуці.*

Дійсно, завдяки чисельній перевазі та підступу нищого зрадника перси (у К. Кавафіса їх названо мідійцями) спромігся придушити опір жменьки грецьких вояків і зламати їхню оборону. Мільйонною ордою сарани посунули вони через захоплений гірський прохід на вільні міста Еллади. Однак героїчна поразка спартанців не була марною, надихнувши вільних громадян грецьких полісів до останнього, будь-якою ціною боронити свою Батьківщину, бо виправданням поразки і покори може бути лише смерть. Так, програвши битву при Термопілах, елліни зрештою перемогли загарбницьку армату персів, бо військо вільних людей, які захищають свою свободу і рідний дім, завжди бере гору над завойовниками, якою б численною не була гнана канчуками на битву рабська армія нападників.

Сьогодні, чотири роки потому від початку війни, що виснажує українське суспільство, згадуються рядки знаменитої поезії Альфреда Теннісона «Улісс» (переклад Андрія Домановського):

*Багато втрат,
і мало нас; а тому
Не та вже сила ми,
що у старі часи
Здригала землю й небо;
та що ми є – МИ Є;
Знесилив підлий час
і нища доля
Серця героїв; однак є
ще волі сила
Щоб прагнути, шукати,
знайти й не відступати!*

А.М. Домановський,
доц. каф. українознавства

КАРАЮСЬ, МУЧУСЬ... А ТЕ НЕ КАЮСЬ!